

SOCRATISCHE
VAARDIGHEDEN

Speluitleg voor leerkracht-begeleider

SOCRATISCHE
VAARDIGHEDEN

Inhoudstafel

1. Inleiding
2. Spelonderdelen
3. Inhoud spelkaarten
4. Intro van het spel tijdens een lesmoment
5. Opbouw van het spel
6. Hoe omgaan met moeilijke gedragsaspecten?
7. En wat na het spel?

1. Inleiding

Noot: Een volledige context kan nagelezen worden in de white paper. We leven in een VUCA wereld: alles is volatiel en onzeker, complex en ambigu. Het is dan ook niet gemakkelijk om interrelationele patronen op een goede manier uit te voeren. Communicatiestoornissen, mondelinge conflicten, radicaal denken over anderen, doorduwen van meningen, agressief gedrag, ... zijn maar enkele van de hedendaagse uitdagingen waar iedere opvoeder voor staat. Moeilijke situaties die zowel in de huiselijke sfeer als de beroepscontext voorkomen.

In de klas- en schoolcontext is dit schering en inslag. Als leerkracht-opvoeder moet je gewapend zijn om deze gevoelige en moeilijke situaties te beheersen. Naast de effectieve conflictsituaties binnen de schoolcontext, is het vanuit opvoedkundig perspectief belangrijk leerlingen ook meer zelfredzaam te maken en de juiste skills aan te leren die ze kunnen toepassen in gelijk welke interrelationele context.

Daartoe hebben we het Socratisch kaartspel ontworpen. We maken in dit spel dan ook sterk de link met de Socratische vaardigheden, waarbij we focussen op 4 deelaspecten:

- Luistervaardigheden
- Communicatievaardigheden
- Vaardigheden rond vragen stellen
- Mening vormen en socratische vaardigheden

Belangrijk om aan te stippen is dat de Socratische methode eigenlijk een manier van leven en handelen kan worden. Met respect en een open geest naar de andere luisteren, zonder al te direct een oordeel te vellen is cruciaal in onze gepolariseerde maatschappij. Het stellen van juist gedrag doe je pas wanneer je nadenkt over de mening en de overtuiging van de andere. De drijfveer van de andere leer je pas kennen door een juiste vraagstelling. Een verbindende communicatie zorgt ervoor dat we naar elkaar kunnen toegroeien en een cultuur van 'le discours contradictoire', waarin interactie met de andere in een sfeer van stijd en conflict gebeurt, kunnen vermijden. Door de Socratische methode praten we niet langer tegen elkaar, maar met elkaar. Dan is alle communicatie en ieder contactmoment een 'coöperatieve handeling', waar alle partijen uiteindelijk beter van zullen worden.

Met dit kaartspel willen we een eerste aanzet geven om jullie als leerkracht-begeleider en jullie leerlingen hierin te vormen. Door eerst met collega-leerkrachten te oefenen, zullen jullie met een meer open blik de leerlingen kunnen ondersteunen. Wanneer jullie op die manier voldoende vertrouwen hebben opgebouwd, kunnen jullie zelf ook de nodige communicatie- en gedragskills bij de leerlingen aanleren. Wij wensen jullie alvast

veel succes met deze speelse methode en zijn ervan overtuigd dat ook jullie – in jullie communicatie met anderen – er beter van zullen worden. Met een duidelijk doel voor ogen: sterker staan in de maatschappij en meer daadkracht aan elkaar kunnen bieden door verbindend met elkaar te communiceren.

Mogen wij nog een oproep lanceren? Ook wij willen leren en beter worden. Mogen we daarom vragen om ons feedback te geven over je ervaringen met deze speelse methodiek? Mocht je ondersteuning wensen om het spel nog wat beter onder de knie te krijgen, stuur gerust een mail naar bbouzarif@gmail.com.

Alvast veel succes!

2. Spelonderdelen:

- 52 spelkaarten, gebouwd rond 4 deelvaardigheden van de Socratische methode:
 - Luistervaardigheden
 - Communicatievaardigheden
 - Vragen stellen
 - Meninge vormen en Socratische vaardigheden
- Situatiekaarten, gebouwd rond een 6-tal verschillende cases die zich kunnen voordoen op en rond een multiculturele school
- Persoonlijke groeikaarten; daarop noteren de leerlingen de vaardigheden waar ze tijdens hun spelronde aandacht kunnen aan geven of waar ze de komende tijd wat meer focus kunnen op leggen (= aandachtspunten voor de toekomst)
- Een workmat waar de kaarten kunnen op gelegd worden
- Speluitleg voor de leerkracht-begeleider (dit document)
- Checklijst voor de leerkracht om een gesprek te observeren en te evalueren.

3. Inhoud spelkaarten:

- **Situatiekaarten**
 - Voorkant: het thema van de situatie
 - Achterkant: volledige beschrijving van de situatie die besproken of gespeeld kan worden.
- **Vaardigheidskaarten**
 - Voorkant: visuele voorstelling van het thema én benoeming van de specifieke vaardigheid
 - Achterkant: uitleg (in één zin) van de specifieke vaardigheid
- **Persoonlijke groeikaarten**
 - Voorkant: plaats om de vaardigheden te noteren die de spelers betrokken hebben tijdens het spel
 - Achterkant: plaats om de actiepunten te noteren die de spelers onthouden hebben van dit spel en waar ze de komende tijd de focus willen op leggen

4. Intro van het spel tijdens een lesmoment

- Het spel kan zonder aanleiding gespeeld worden, waarbij je als leerkracht-begeleider aangeeft dat er een leuk kaartspel zal gespeeld worden. Op dat moment is de beginsituatie neutraal en vertrekken alle leerlingen van een zogezegd wit blad. We schrijven 'zozezegd', omdat tijdens het spel al heel snel zal blijken dat ieder kind, en bij uitbreiding iedereen (ook jij als leerkracht-begeleider) vanuit jouw model naar de wereld kijkt. Cultuur, opvoeding, religie, zijn maar enkele aspecten die duidelijk aangeven dat we allemaal met een bepaalde bril naar de realiteit kijken en er dus altijd wel een zekere vorm van subjectiviteit of vooringenomenheid aanwezig is. Dit besef doet ons nadenken over onze uitspraken naar elkaar toe.
- Wanneer er plots een conflictsituatie ontstaat, kan je het spel er even bij halen en vanuit die specifieke situatie bepaalde vaardigheden duiden en aanleren. Op die manier krijgt het spel handen en voeten en kan er vanuit een concrete case gewerkt worden aan communicatieve vaardigheden.

Noot: In beide gevallen is de rol van jou als leerkracht-begeleider cruciaal. Je dient op te treden vanuit een neutrale positie en moet het voorbeeld geven in het toepassen van de Socratische houding. Het is noodzakelijk dat je zelf voldoende inzicht hebt in de 52 verschillende vaardigheden. Je kan ze meteen herkennen bij jezelf en de andere.. Als leerkracht-be-

geleider sta je garant voor een niet-beoordelende en niet-veroordelende insteek.

5. Opbouw van het spel

- Doelgroep: voor leerkrachten die de vaardigheden zelf willen inoefenen; voor leerlingen met een leeftijd van 10 tot 14 jaar
- Het spel kan gespeeld worden vanaf 2 spelers . Een ideale groep is vanaf 6 deelnemers.
- Tot maximaal 6 spelers trekken een willekeurige 'situatiekaart'. De verschillende situaties spelen zich allemaal af op de speelplaats of in een klaslokaal van een multiculturele school. Het aantal spelers moet altijd het dubbele zijn als het aantal spelers die een situatiekaart trekken (bv. Bij 6 spelers zijn er 3 die een situatiekaart trekken). Wie een situatiekaart heeft getrokken, is aan zet om een bepaalde rol op te nemen. Deze is de hoofdspeler.
- Alle hoofdspelers trekken 4 vaardigheidskaarten.
 - Jullie kunnen opteren om 4 kaarten van eenzelfde thema te nemen of kiezen voor 4 kaarten van een verschillend thema.
 - Jullie kunnen het spel ook opbouwen volgens verschillende niveaus:

Level 1: 4 kaarten trekken rond het subthema 'luistervaardigheden'

Level 2: 2 kaarten rond 'luistervaardigheden' + 2 kaarten rond 'communicatievaardigheden'

Level 3: 2 kaarten rond 'Luistervaardigheden' + 1 kaart rond 'communicatievaardigheden' + 1 kaart rond 'vragen stellen'

Level 4: 1 kaart rond 'luistervaardigheden' + 1 kaart rond 'communicatievaardigheden' + 1 kaart rond 'vragen stellen' + 1 kaart rond 'meningen vormen en Socratische vaardigheden'

- Elke hoofdspeler noteert zijn getrokken en dus in te oefenen 'vaardigheid' op zijn persoonlijke groeikaart en legt de kaarten terug onderaan de stapel, zodat deze opnieuw door andere spelers kunnen getrokken worden.
- Wanneer een speler de nodige kaarten getrokken heeft, neemt een volgende speler de 4 vaardigheidskaarten en eventueel een situatiekaart, tot alle spelers de nodige kaarten getrokken hebben.
- Nu kan het eigenlijke spel beginnen. Als leerkracht-begeleider check je vooraf nog even of iedereen alle vaardigheden goed begrijpt. Indien nodig, geef je nog bijkomende toelichting of geef je enkele eenvoudige voorbeelden.
- De hoofdspeler (hoofdspeler: hij die de situatiekaart heeft getrokken) duidt een medespeler aan. Deze medespeler zal actief participeren in het rol-

lenspel dat op de situatiekaart beschreven staat.

- De hoofdspeler leest de situatiekaart voor zodat alle spelers op de hoogte zijn van de situatie.
- De situatie wordt gespeeld. De leerlingen en jij als leerkracht-begeleider observeren het gesprek.
 - We gaan uit van een gesprek van een 5 tot 7-tal minuten. Eventueel gebruiken jullie een timer.
 - Als leerkracht-begeleider vraag je kort aan de hoofdspeler die de situatiekaart getrokken heeft, hoe het gegaan is. De leerkracht-begeleider haalt eventuele positieve aspecten aan, geeft 1 enkel aandachtspunt en vraagt ook feedback aan de medespeler. Daarna vraag je feedback aan de andere leerlingen die het spel geobserveerd hebben alvorens over te gaan naar een volgende spelronde.
 - Het aandachtspunt kan genoteerd worden op de persoonlijke groeikaart.
 - Bij de observatie gebruiken jullie en de leerlingen de bijgevoegde checklist.
 - Het spel eindigt wanneer iedereen op de een of andere manier actief heeft deelgenomen aan het Socratische kaartspel, of wanneer alle leerlingen voldoende aan bod zijn gekomen. Eventueel kunnen jullie als afsluiter nog eens polsen hoe het voor iedereen voelde en/of bepaalde leerpunten aanhalen om op hun persoonlijke groeikaart te noteren. We vermoeden dat een spel ideaal de duurtijd heeft van een lestijd, met name ongeveer 50'.

6. Hoe omgaan met moeilijke gedragsaspecten?

- Het kan gebeuren dat er tijdens het spel onenigheid groeit tussen verschillende stellingen. Dat kan verrijkend zijn, als het op een respectvolle en verbindende manier gebeurt. Als dat niet gebeurt, leg je als leerkracht-begeleider het spel even stil en las je een time-out in. Op dat moment is het belangrijk dat de leerlingen kritisch nadenken over wat er zojuist is gebeurd. Je kan dit als leerkracht-begeleider ondersteunen door zelf enkele adequate vragen te stellen:
 - Hoe zou de andere zich voelen wanneer je zo zou communiceren?
 - Hoe zou je jezelf voelen wanneer de andere zo met jou zou omgaan/communiceren?
 - Hoe kunnen we vanuit die basis beter met elkaar leren communice-

SOCRATISCHE
VAARDIGHEDEN

ren? Wat onthouden we hieruit?

- Het kan gebeuren dat een leerling tijdens het spel abrupt stopt met meespelen. Vaak is hier een dieper liggende oorzaak aan gekoppeld. Via gerichte vraagstelling kan je alsnog proberen de leerling aan boord te krijgen.
- Anderzijds kan het ook gebeuren dat een leerling bijzonder mondig is en daardoor de groepsdynamiek wat verstoort. Op dat moment is het belangrijk dat even duidelijk te maken en kan het interessant zijn om die leerling een bijkomende taak te geven.
- Tenslotte kan het voorkomen dat een leerling zeer timide is en daardoor niet genoeg aan bod komt tijdens het spel. Motiveer hen en bekrachtig ze op een positieve manier door gerichte vraagstelling en ze te helpen participeren zodat ze voldoende vertrouwen krijgen om alsnog voldoende mee te spelen. Alleen zo gaan zij ook iets hebben aan dit Socratische spel.

7. En wat na het spel?

Het is duidelijk dat we dit Socratisch kaartspel verschillende keren na elkaar kunnen gebruiken. Neem het dan ook verschillende keren ter hand om het opnieuw te spelen. Zorg dat het een leuk spel is dat kinderen graag spelen. Gebruik het ook in verschillende lesthema's en laat je inspireren over hoe andere leerkracht-begeleiders ermee omgaan. Zorg dat je groeikaarten actief gebruikt worden en probeer dit ook te integreren in andere lespakketten. Zo kunnen we van het Socratisch spel een 'never ending story' maken en bouwen we allen aan een wereld waar het beter is om te vertoeven, waar we beter met elkaar communiceren en waar iedereen volwaardig mens kan en mag zijn.

ALVAST VEEL SPELPLEZIER

Brahim Bouzarif
bbouzarif@gmail.com